

Enligt 3 kap. 4 § regeringsformen har rösträtt vid val till riksdagen varje svensk medborgare som är eller någon gång har varit bosatt i riket och fyllt arton år. Bara den som uppfyller villkoren kan sitta i kammaren. Svenskt medborgarskap är ett ovillkorligt krav. Kommun- och regionvalen är öppnare – där får unionsmedborgare, islänningar och norrmän som är folkbokförda på platsen både rösta och kandidera, liksom andra utlänningar med minst tre års folkbokföring i följd. Riksdagsvalet är det striktaste valet vi har.

Ali blev svensk medborgare i februari. Valet hölls den 13 september. Två år tidigare hade han fått avslag. Skulderna hos Kronofogden låg då på 163 045 kronor, och migrationsdomstolen slog fast att kravet på hederligt levnadssätt inte var uppfyllt. Skuldsaneringen pågår till juni 2027. De skärpta medborgarskapsreglerna – längre hemvistid, försörjningskrav, stramare hederlighetsprövning – trädde i kraft den 6 juni, efter hans beslut. Hade ärendet avgjorts några månader senare hade utgången kunnat bli en annan. Länsstyrelsen prövar valbarheten, Valprövningsnämnden ska självmannt pröva om en ledamot är behörig. Ingenting av det ändrar utgångspunkten. Han fick sitta där han nu sitter. Fallet är intressant just därför – inte för att lagen kringgicks, utan för att den följdes.

Personvalet infördes på riktigt 1998. Väljaren röstar på parti, med möjlighet att lämna en särskild personröst. Spärren är fem procent av partiets röster i valkretsen. Tanken var att ge väljarna en chans att rätta till listordningen. Utfallet har hela tiden varit blygsamt. 2022 blev 67 av 349 ledamöter formellt personvalda. Bara två hade inte kommit in utan kryssen: Camilla Brunsberg i Blekinge och Nadja Awad i Örebro. Valmyndighetens statistiker Henrik Franzon kallade det det lägsta antalet sedan reformen. I stora valkretsar drunknar hundratals kryss under spärren. I en liten valkrets med ett litet parti räcker det med några hundra.

Så såg Dalarna ut. Vänsterpartiet fick 10 814 röster i länet och ett mandat. Fem procent av det är ungefär 540 röster. Ali stod nia på listan och fick 648 kryss, knappt sex procent. Kajsa Fredholm, sittande ledamot och partiets klimatpolitiska talesperson, åkte ut. Han var en av åtta kandidater i landet som i år personröstades in från en plats som inte hade varit valbar på listordningen. Det är systemets avsedda funktion. Väljarnas rangordning slår partiets. När tröskeln väl passeras blir omkastningen total. Det gör inte Ali olaglig. Det gör konstruktionen synlig.

Fenomenet är inte nytt. 2018 kryssades Leila Ali Elmi in för Miljöpartiet från plats 21 i Göteborg med 1 467 personröster. Också då kom förvåningen inifrån det egna partiet. Ali är 30 år, bor i Borlänge, kommer ursprungligen från Somalia och hade varit medlem i drygt ett år. Han hade inte suttit på något politiskt uppdrag. Själv skriver han att han saknade egen kampanj och eget valmaterial, och att han är

överraskad. Vänsterpartiets gruppleddare i Borlänge, Matts Hammarqvist, sade det som partiet inte kan tala bort: att han faktiskt inte riktigt hade koll på vem det var.

Partiet sätter listan. Kandidaterna ska samtycka. Väljarna kan kasta om ordningen, men de kan inte uppfinna namn som aldrig stod där. När en lokalavdelning fyller en riksdagslista med personer den knappt känner, öppnar systemet för att någon annan gör jobbet partiet inte gjorde. Det hände i Göteborg 2018. Det hände i Dalarna 2026.

Här måste två saker hållas isär. Det ena är familje- eller gruppröstning: att flera personer står bakom samma valskärm. Det är ett observerbart procedurproblem. Democracy Volunteers såg det 2018 i 44 procent av de besökta lokalerna. SILC noterade 147 fall i ungefär hälften av de stockholmslokaler man besökte 2014. OSSE/ODIHR kritiserade skyddet för valhemligheten, utan att tala om klaner. Lagstiftaren tog det på allvar. I SOU 2021:7 användes medvetet ordet gruppröstning. Inför valet 2022 skrevs det in i vallagen att varje väljare ska vara ensam bakom skärmen. Avskärmade valsedelställ infördes.

Det andra är klanröstning: påståendet att en grupp på direktiv från ett överhuvud röstar likadant, och att det styr valresultat. Det är ett debattbegrepp utan representativa svenska studier bakom sig. Valhemligheten gör det i praktiken omöjligt att spåra röster till grupper. Statsvetenskaplig valforskning har länge pekat åt andra hållet, mot mer individualiserat och rörligt väljarbeteende. Ordet var så laddat att det 2018 ströks från Språkrådets nyordslista. Det betyder inte att frågan är dum. Det betyder att den som använder ordet måste visa vad den faktiskt kan belägga.

Om Alis 648 väljare går det inte att säga varför de kryssade just honom. Agneta Nyvall, tidigare moderat i Borlänge och numera i det lokala partiet Ny Framtid, har i Expressen beskrivit hans nätverk som stort, särskilt i den somaliska diasporan. De sitter tillsammans i styrelsen för AfriTech GrowTh AB; tidningen kallar henne hans affärskompanjon. Uttalandet kommer alltså inte från en utomstående iakttagare. Det säger något om kännedom. Det bevisar inte hur rösterna kom till. Att avfärda hela frågan som irrelevant vore lika slarvigt som att behandla den som avgjord.

Personvalet befriar ändå inte partiet. En organisation som vill sitta i regering kan inte fylla en riksdagslista med personer den lokala ledningen knappt känner. Kritiken mot Vänsterpartiet i Dalarna behöver inte vila på spekulation om väljarnas motiv. Den räcker med det partiet självt har visat.

Valresultatet är knappt. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har tillsammans 151 mandat. Centerpartiet har 25. Det blir 176, en majoritet. Högerblocket har 173. Magdalena Andersson har fått talmannens uppdrag. Låsningen är densamma som före valet: V kräver plats i regeringen, C håller fast

vid sin röda linje mot ytterkantspartierna. En enskild ny ledamot från Dalarna ändrar inte den matematiken. Fallet belyser något Centerpartiet redan säger högt – frågan om Vänsterpartiets kontroll – men det bär inte regeringsfrågan. En röd linje ska byggas på politik, inte på en doldis. Den som vill att V ska sitta i regering får ändå tåla att motparten pekar på hur partiet sköter sina egna listor.

Frågan är inte vem Mohamed Abdukardir Ali är. Den kan tidningarna gräva i, och bör göra det. Frågan är vad det säger om partiernas kontroll över den egna organisationen när en kandidat som den lokala ledningen knappt känner kan kryssas in i riksdagen, lagligt och enligt regelboken, sju månader efter att han blivit svensk medborgare.

Staten har redan dragit en gräns. Medborgarskapskravet är en tröskel för vem som får vara med och stifta lag. Partierna behöver en motsvarande tröskel för vem de sätter på sina listor. Inte en extra lag, utan ett praktiskt ansvar: att nominera människor de känner, kan stå för och kan förklara för väljarna. Personvalet tar inte det ansvaret ifrån dem. Det avslöjar bara när ansvaret inte har tagits.